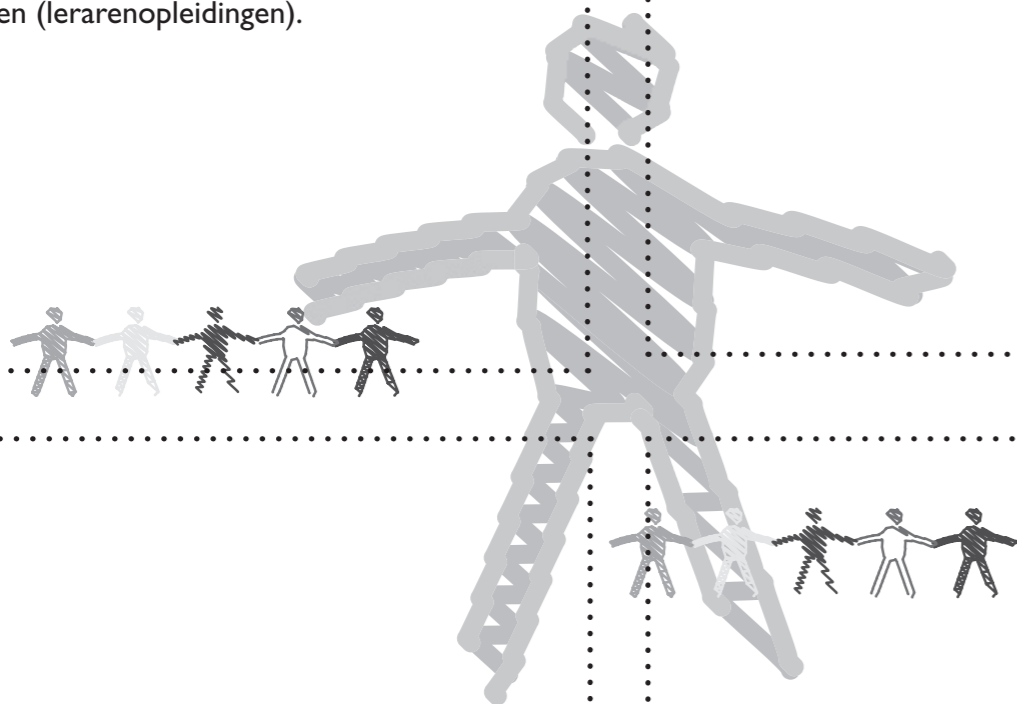

Ovds, even voorstellen

Ovds (Oproep voor een democratische school) is ontstaan vanuit solidariteitsacties tussen Vlaamse en Franstalige leerkrachten in 1996 (stakingen van de Franstalige leerkrachten tegen zware besparingen van minister Onkelinx en manifestatie van Vlaamse leerkrachten tegen de benoemingsstop van minister Van Den Bossche).

Via reflectie en actie ijvert onze organisatie voor een kwaliteitsonderwijs waar alle jongeren de kennis en vaardigheden verwerven om de wereld te begrijpen en te veranderen.

We richten ons in het bijzonder op leerkrachten en studenten (lerarenopleidingen).

Hoe kan je meewerken met Ovds?

- Je kan een jaarabonnement nemen op ons driemaandelijks tijdschrift "De democratische school" door 10 euro ter storten op BE42-0000-5722-5754 van Ovds, Brussel
- Je kan lid worden van Ovds voor 12 euro (abonnement inbegrepen)
- Je kan meewerken in een regionale groep of er een oprichten
- Je kan onder collega's onze "nieuwsbrief" helpen verspreiden

Op onze website vind je: www.democratischeshool.org

Ovds-tienpuntenprogramma voor het leerplichtonderwijs

Tientallen artikels rond de hervorming van het secundair onderwijs (standpunten Ovds, analyses documenten, interviews)

Honderden andere artikels over onderwijsbeleid en -inhoud

Contacteer ons via

www.democratischeshool.org

ovds@democratischeshool.org

Ovds, Vrijwilligerslaan 103, 1160 Brussel

Tel.: 02/735.21.29

NIEUWSBRIEF VAN de democratische school

NIEUWSBRIEF - OPROEP VOOR EEN DEMOCRATISCHE SCHOOL (OVDS) - 19 OKTOBER 2013

Standpunt rond het masterplan van de Vlaamse regering voor de hervorming van het secundair onderwijs

Op 4 juni 2013 bereikten de Vlaamse regeringspartijen een moeizaam akkoord over een masterplan voor de hervorming van het secundair onderwijs.

Hieronder volgt een beknopt standpunt⁽¹⁾ van Ovds (Oproep voor een democratische school) bij de belangrijkste aspecten van het masterplan.

Welke objectieven moet goed onderwijs nastreven?

Democratie in de 21e eeuw impliceert het democratisch recht om toegerust te worden met de kennis, vaardigheden, attitudes en met het inzicht om effectief deel te kunnen nemen aan het maatschappelijk debat. Om de grote uitdagingen van onze tijd te begrijpen en om te kunnen bijdragen aan oplossingen voor een meer rechtvaardige en duurzame wereld.

Ook tegenover jongeren die schoolmoe zijn, moeten we de moed hebben om beroep te blijven doen op het beste in henzelf en hen te helpen om aan te knopen met een positieve houding tegenover de school en het leren, en op die manier actoren te worden in het maatschappelijk leven.

Democratisch onderwijs in de 21e eeuw betekent inhoudelijk o.a.:

- Een veelzijdige vorming: zo lang mogelijk in zoveel mogelijk domeinen ingewijd worden in plaats van vroegtijdige specialisatie
- Zo lang mogelijk coöperatief leren in groep in al zijn heterogeniteit in stand houden in plaats van zo snel mogelijk te opteren voor individuele leertrajecten
- Het onderwijs in functie stellen van alle mogelijke domeinen van menselijke activiteit in plaats van het hoofdzakelijk te laten bepalen en verengen door economische directieven
- Een brede algemene en polytechnische vorming voor alle leerlingen, van een hoger niveau dan de set van acht 'Europese sleutelcompetenties' die volgens het masterplan voortaan 'de component algemene vorming voor alle leerlingen' uitmaakt.

Waarom is er een hervorming van het (secundair) onderwijs nodig?

Volgens Ovds kent ons secundair onderwijs minstens drie grote pijnpunten⁽²⁾:

- Een grote sociale ongelijkheid: een schoolloopbaan is sterk afhankelijk van iemands sociale afkomst. Uit het jongste rapport (november 2010) van het onderzoekscentrum

Innocenti van de VN-kinderrechtenorganisatie UNICEF blijkt dat België het land is met de grootste ongelijkheid in het onderwijs. Ook volgens een studie van de OESO⁽³⁾ uit 2013 blijft België in de top 5 van de landen waar de kloof tussen de schoolse prestaties naargelang van de sociale afkomst het grootst is. Volgens die studie is de sociale ongelijkheid in schoolse prestaties tussen 2000 en 2009 in ons land nog toegenomen.

- Grote lacunes bij veel leerlingen in de noodzakelijke kennis om een mondige en kritische burger te kunnen zijn. Wat te denken wanneer onze jongeren het begrip hernieuwbare energie niet blijken te begrijpen, niet weten dat de zwarte bevolking in Amerika terecht kwam door de massale invoering van zwarte slaven, wanneer de meerderheid niet in staat is een eenvoudige grafiek te interpreteren? (Ovds-enquête 2008)
- In ons huidig secundair onderwijs zit de scheiding tussen hoofd- en handenarbeid sterk ingebakken. Het levert veel technologische analfabeten af. Tijdens hun studies komen vele leerlingen nooit in contact met de wereld van de productie en de arbeid.

Ovds is voor een brede eerste én tweede graad

Een gemeenschappelijk curriculum dat zowel algemeen vormende, polytechnische, lichamelijke en muzische als praktijkcomponenten aanbiedt. Ovds wil de maatschappelijk relevante en wetenschappelijk gefundeerde kennis bij alle leerlingen verhogen. Een echte algemene vorming moet de belangrijkste technieken van onze tijd aanleren, zowel van het dagdagelijkse leven als van de productie. Wij pleiten dus voor een polytechnische vorming voor allen, met een theoretisch en een praktisch luik, met werkateliers in de scholen en educatieve bezoeken en leerstages in de bedrijven. Een vroegtijdige specialisatie en selectie staan dit objectief in de weg. Ovds pleit voor een tienjarige (van 6 tot 16 jaar) polyvalente gemeenschappelijke basisvorming van hoog niveau.

Wat zegt het masterplan?

Sommige doelstellingen liggen in de lijn van onze objectieven:

Een positieve school- en studiekeuze op basis van inzicht, interesse en capaciteiten van de leerling en dus onafhankelijk van sociaal-economische en sociaal-culturele status ⁽⁶⁾

De eindtermen van de basisvorming worden ambitieuzer geformuleerd ⁽⁸⁾

Techniek een volwaardige plaats geven in het curriculum ⁽¹⁴⁾

Maximaal vermijden van zittenblijven ⁽¹⁷⁾

Voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten en verminderen van de ongekwalificeerde uitstroom ⁽¹⁹⁾.

Maar in heel die hervorming wordt uitgegaan van individuele leertrajecten en niet van een maatschappelijke benadering. Men kiest niet om alle jongeren tot 16 jaar zo breed en veelomvattend mogelijk te blijven vormen, maar integendeel om op jonge leeftijd al tot

gescheiden leerlingenstromen te komen.

Investeren in het basisonderwijs om een succesvolle hervorming van het secundair onderwijs mogelijk te maken

Veel leerkrachten zijn terughoudend over de haalbaarheid van een ‘brede eerste graad’. Vandaag stromen leerlingen met zeer uiteenlopende capaciteiten vanuit het basisonderwijs de eerste graad binnen. In Vlaanderen heeft één op de vijf kinderen op 12 jaar al minstens één jaar schoolse vertraging opgelopen. In Antwerpen zijn er dat één op de drie. In Brussel (Vlaams en Franstalig onderwijs samen) één op twee.

Om nivellering naar beneden te vermijden moet de hervorming in het basisonderwijs beginnen. Hier moeten de nodige middelen ingezet worden om vroegtijdige schoolachterstand maximaal te vermijden:

- Kleine klassen: maximaal 15 leerlingen in de kleuterklas en in de eerste drie leerjaren van de lagere school, nooit meer dan 20 leerlingen in de resterende jaren
- Snelle remediëring en inzet van gespecialiseerd personeel voor leerlingen die specifiek hulp nodig hebben
- ‘Brede school’ met activiteiten na schooltijd, op woensdagnamiddag, in het weekend en in de vakanties.
- Breken van marktmechanismen, van sociale segregatie tussen scholen.

Alleen op die basis wordt het mogelijk om de grote meerderheid van de leerlingen op de leeftijd van 12 jaar op te tillen zodat ze het getuigschrift lager onderwijs behalen.

Het masterplan voorziet echter geen extra middelen voor het basisonderwijs. Dat hypothekeert van meet af aan de kansen op elke ernstige hervorming van het secundair onderwijs en dreigt die kansen zelfs te kelderen.

Gaat de kwaliteit via competentiegericht onderwijs omhoog?

Het masterplan stelt dat alle ‘eindtermen en vakoverschrijdende eindtermen worden ondergebracht in competenties’.

Vandaag worden de eindtermen (doelstellingen) in het Vlaams onderwijs gedefinieerd als kennis en inzicht, vaardigheden en attitudes. Dat wordt vervangen door ‘competenties’: het kunnen omgaan met kennis voor het uitvoeren van bepaalde taken. De ‘competenties’ komen overgewaaid vanuit het bedrijfsleven. Via de Europese kwalificatiestructuur die bedoeld was om beroepsopleidingen in te schalen, sluipt de ‘competentiegerichte’ aanpak in het onderwijs binnen. De Vlaamse kwalificatiestructuur (VKS) is een kopie van het European Qualifications Framework (EQF) en wordt in heel het onderwijs doorgedrukt, ondanks verzet van vele onderwijsactoren.

Waar competentiegericht onderwijs wordt ingevoerd, vervagen en verwateren de vereiste leerplandoelstellingen en daalt de noodzakelijke kennisoverdracht. Permanent evalueren via het altijd weer formeel aanwinken van behaalde ‘competenties’ leidt tot een onhoudbare stijging van de administratieve rompslomp.

Krijgen we een brede eerste graad?

Een brede eerste graad betekent voor Ovds dat de leerlingen (met uitzondering van leerlingen die enkel in het buitengewoon onderwijs kunnen functioneren en van een beperkt aantal leerlingen zonder getuigschrift van het lager onderwijs) in de eerste twee jaren van het secundair onderwijs een gemeenschappelijke en veelzijdige vorming volgen en nog niet worden opgedeeld in hiërarchische studierichtingen.

Van dit principe wordt in het masterplan niets verplicht gemaakt. Het masterplan voorziet geen maatregelen of stimulansen om de eerste graad te organiseren in ‘autonome’ middenscholen. Het zijn nochtans sommige van deze scholen, zoals de 65 scholen die behoren tot de St.A.M.-beweging (Studiegroep Authentieke Middenscholen), die de beste ervaringen inzake een echte brede eerste graad kunnen voorleggen.

Van uitstel van studiekeuze tot 14 jaar komt er niet veel in huis want in het tweede jaar moet de leerling reeds kiezen voor een basisoptie.

De maatregelen in het masterplan rond ‘brede eerste graad’ en ‘uitstel studiekeuze’ zijn weinig ingrijpend. Ze vormen globaal geen achteruitgang, maar ook op verre na niet de verhoopte vooruitgang.

Wat mogen we verwachten in de tweede en derde graad?

Het masterplan voert vanaf de tweede graad studierichtingen in die worden ingedeeld volgens vijf thematische domeinen (taal en cultuur; wetenschap en techniek; welzijn en maatschappij; economie en organisatie; kunst en creatie) en volgens drie finaliteiten (doorstroming, arbeidsmarktgericht en een combinatie van beide).

Het masterplan voert het begrip ‘domeinschool’ in. Een domeinschool richt studierichtingen in van de drie finaliteiten op één domein. Domeinscholen zouden vanaf 2016 eventueel met incentives worden aangemoedigd, maar niet verplicht.

Wij zijn voorstander van domeinscholen voor leerlingen vanaf 16 jaar, want anders staan ze een brede, veelzijdige vorming in de weg omdat ze al volgens interessegebied specialiseren.

Domeinscholen vanaf de tweede graad betekenen volgens ons ook reeds een vooruitgang in vergelijking met de huidige situatie waar de meeste scholen ofwel aso, ofwel tso- en bso-studierichtingen aanbieden. Een domeinschool heeft positieve effecten op het vlak van de sociale mix van de schoolpopulatie, het verminderen van de onterechte stigmatisering van bso- en tso-leerlingen, een betere afstemming van theorie en praktijk, een soepeler overgang tussen twee studierichtingen (van eenzelfde domein). We betreuren dat men de domeinscholen niet verplicht maakt en dat de schoolbesturen de vrijheid behouden om zuivere aso- of zuivere bso-tso-scholen in stand te houden. Voormalig onderwijsminister Frank Vandenbroucke zegt daar in De Standaard van 22 juni 2013 het volgende over: *‘Die vrijheden die men geeft, zouden kunnen leiden tot een nefaste tweedeling tussen domeinscholen en scholen die zich net tegen dat model profileren. De sociale ongelijkheid zou daardoor wel eens kunnen vergroten in plaats van verkleinen.’*

Hoe dwingend wordt de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt?

Onderwijs wordt in het masterplan op een bijzonder dwingende manier zowel in de tijd als in de ruimte – ‘op Vlaams, regionaal als subregionaal niveau’ – gebonden aan de wisselende noden van de economische sectoren.

Wat met de B- en C-attesten?

Ovds onderschrijft de doelstelling dat zittenblijven moet worden bestreden en maximaal moet worden vermeden.

Deze strijd moet er een zijn van echte maatregelen om het zittenblijven te verminderen: dat vereist voldoende omkadering voor kleine klassen, maar ook voor remediëring buiten de lesuren en

voor het opzetten van de brede school: activiteiten die een positieve verhouding tot school en kennis opbouwen en onderhouden.

Administratieve maatregelen alleen, zoals een soepeler attestingsbeleid (minder B- en C-attesten) zijn ontoereikend en kunnen perverse gevolgen hebben (devaluatie van getuigschriften). Wij staan sceptisch tegenover doorgedreven individuele trajecten zoals het ‘meenemen’ van buizen naar het volgend jaar: voor de leraren betekenen ze extra werklast en bureaucratie en soms een onmogelijke opdracht.

De klas als groepsgebeuren moet centraal blijven. De remediëring gebeurt het best snel. Zonder extra middelen is dit niet mogelijk en dreigt een soepeler attestingsbeleid het zittenblijven enkel op papier te bestrijden.

Metten is weten?

De uitbreiding tot alle leerlingen van centrale peilingen om gegevens te verzamelen die kunnen dienen voor het aansturen van het centrale beleid en voor interne kwaliteitscontrole van de scholen is op zich positief. De gegevens die dergelijke centrale peilingen opleveren, moeten worden besproken met de onderwijsprofessionals: op centraal beleidsniveau en op het niveau van elke school.

Maar in de Vlaamse onderwijscontext van een quasi-markt, met vrije schoolkeuze tussen scholen die met elkaar in concurrentie staan, zullen deze gegevens bijna zeker worden gebruikt voor reclame en door bepaalde scholen worden misbruikt om bepaalde groepen leerlingen uit te sluiten.

Misbruik van deze gegevens vanwege de overheid door de publicatie van rankings tussen de scholen tast op een fatale manier het vertrouwen aan in de professionaliteit van de personeelsteams in elke individuele school.

Wat met de arbeidsomstandigheden van het personeel?

De punten 8 en 9 van het masterplan gaan over ‘Personeel en bestuur’ en over ‘Budget en omkadering’. Zij worden door de vakorganisaties met argusogen gelezen, omdat ze alles te maken hebben met de rechtspositie en de arbeidsomstandigheden van de mannen en de vrouwen die het hervormde secundair onderwijs in de scholen waar zullen moeten maken.

Schaalvergroting

Het masterplan stelt dat de omkadering minder degressief zal worden: dit betekent een stimulans voor grote scholen. Zullen kleinere scholen in plattelandsgebieden daarmee niet in het gedrang komen? In een te grote school voelen veel jongeren zich minder thuis.

Bovendien zouden de lesuren en de werkingsmiddelen niet langer aan de school maar aan de ‘scholengroep’ worden toegekend. Een schaalvergroting die 1000 secundaire scholen groepeerd in ongeveer 100 scholengroepen waarin alleen wordt ingezet op de professionalisering van de schoolbesturen, de directies en het middenkader, houdt grote gevaren in voor de rechtspositie en de motivering van de modale personeelsleden.

Een waterhoofd van professionele besturen, directies en middenkader kan de mannen en de vrouwen voor de klas, die het leerproces met de kinderen en jongeren elke dag waarmaken, degraderen tot loutere volgers en uitvoerders. Dat is de wereld op zijn kop. Kunnen we met ons team professionals die voor de klassen staan de toon blijven zetten in een dergelijk beleidsconcept? De onderwijsmiddelen moeten worden ingezet waar het onderwijsleerproces met de leerlingen plaatsheeft: in de klassen, tijdens

de contactmomenten met de leerlingen. Differentiatie in heterogene klassen vergt daár veel man- en vrouwkracht. Investeren in een groter, aansturend middenkader mag die middelen niet opsloppen.

Jaaropdracht

De kerntaken van de leerkrachten en van de andere personeelsleden die rechtstreeks met de leerlingen omgaan moeten eenduidig worden vastgelegd en moeten in de beschikbare wekelijkse arbeidstijd uitvoerbaar blijven. Ovds verwerpt een jaaropdracht die dat principe zou vervangen door willekeurige, stelselmatige verhoging van het takenpakket.

Hoeveel investeert de overheid in deze hervorming?

Volgens het masterplan moet deze hervorming ‘budgetneutraal’ zijn: ze mag dus geen cent extra kosten. Leraren willen het maximum uit hun leerlingen halen. Het is Ovds een raadsel hoe de differentiatie in de benadering van leerlingen en hoe de remediëring van hun individuele leertekorten die daarvoor nodig zijn, tot stand kunnen komen zonder voldoende extra omkadering tijdens de contactmomenten met de leerlingen. Domeinscholen vergen ook een investering in de infrastructuur en didactische uitrusting.

Bovendien is er ook, en vooral, een herfinanciering van het basisonderwijs nodig.

De vermindering van het zittenblijven in het secundair onderwijs die daaruit te verwachten is en het feit dat de specialisering op 16 jaar die wij voorstaan twee tot vier jaar later ingaat dan nu het geval is, kunnen t.o.v. de huidige situatie wel besparingen opleveren die opnieuw in het leerplichtonderwijs geïnvesteerd kunnen worden.

Een besluit en een oproep

Er is een grote sociale hervorming nodig om de waterval en de sociale segregatie te stoppen. Dit masterplan is een gemiste kans om dat probleem te verhelpen en met ons onderwijs – in progressieve zin – werkelijk alle leerlingen voor te bereiden om in de maatschappij van de 21e eeuw bewuste en actieve burgers te kunnen zijn. Het masterplan kan voor wie een minder duaal onderwijs voorstaat niet anders bestempeld worden dan als een erg mager compromis. En er is meer: het masterplan bevat aanzetten om ook al in het basisonderwijs minder geïntegreerd te werken en afzonderlijke vakken specialistischer te profileren.

Deze hervorming mist ambitie. Dat het masterplan van meet af aan stelt dat de hervorming budgetneutraal moet zijn, is daar een illustratie van.

Waar deze hervorming volgens ons een achteruitgang betekent, hebben we deze achteruitgang ook duidelijk gemaakt. De positieve aspecten moeten we erkennen, verdedigen en uitdiepen. We roepen jullie allen op om hieraan mee te werken.

1) Van deze tekst is vanaf november een meer uitgebreide versie te vinden op de Ovds-website <http://www.democratischeshoel.org>.

2) Zie ‘Waarom is een hervorming nodig?’, in *De democratische school nr. 52, december 2012*, pp. 7-9.

3) In *PISA in Focus, vol. 2, 2013*.